

Предмет і завдання судової медицини. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи.

План лекції

1. Предмет і завдання судової медицини.
2. Правові, процесуальні і організаційні основи судово-медичної експертизи:
3. а) правові і процесуальні основи судово-медичної експертизи;
4. б) організація і структура судово-медичної служби в країні.
5. Об'єкти судово-медичної експертизи.
6. Документація судово-медичної експертизи.

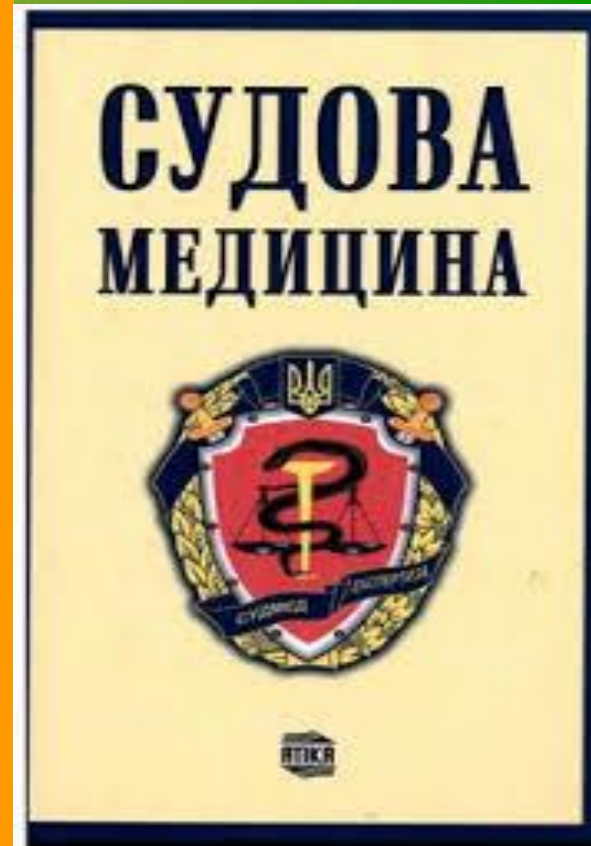
I. Предмет і завдання судової медицини

Назва науки - **судова медицина - до вивчення якої ми приступаємо, свідчить про те, що вона має відношення до двох галузей знань - медицини та правознавства.**

За своїм змістом - це медична наука, яка пов'язана майже з усіма лікарськими спеціальностями.

Серед медичних наук судова медицина посідає особливе місце. Визначається це тим, що теорія і практика її спрямовані насамперед не на лікування і попередження хвороб, пізнання їх природи, а на вивчення і розробку питань медичного і біологічного характеру, які виникають у слідчій і судовій практиці.

В Україні система предмета судової медицини включає такі розділи:

1. Процесуальні та організаційні положення судово-медичної експертизи - зміст та тлумачення законів і відомчих розпоряджень, права й обов'язки, межа компетентності та відповідальності судово-медичної служби, її установи, зв'язок з органами охорони здоров'я.

2. Розлад здоров'я та смерть людини внаслідок дії різноманітних факторів зовнішнього середовища. Етіологія, патогенез та діагностика травм, заподіяних фізичними, хімічними, біологічними та психоемоційними чинниками.

3. Судово-медична експертиза:

а) живих осіб - приводи, порядок, особливості проведення експертизи несмертельних травм, статевих злочинів, визначення віку, статевих станів, стану здоров'я тощо;

б) трупа - вчення про смерть, трупні явища, судово-медичне дослідження трупів у випадках насильної та раптової смерті і трупів новонароджених;

в) речових доказів біологічного походження (кров, волосся, піт, сперма, слина тощо);

Міністерство внутрішніх справ України
Донецький юридичний інститут
Слідчо-криміналістичний факультет
Кафедра судових експертиз

Качальник кафедри: Комісарова Н.О.,
лідополковник міліції, доцент, к.ю.н.
Лектор: Антонов А.Г., доцент, к.м.н.

Судова медицина

Тема 4. Судово-медична експертиза
речових доказів з об'єктами
біологічного походження

г) матеріалів та документів, що стосуються справ, пов'язаних з нанесенням шкоди здоров'ю людини

Саме словосполучення “судова медицина” вперше з'явилося у праці “Основи судової медицини” (1690 р.) професора із Лейпцига Й. Бона.

В Англії та країнах британської співдружності набула поширення назва “медичне правознавство”.

У Росії та деяких інших країнах судова медицина називалася “судово-лікарською наукою”, “медичною криміналістикою”.

Російський вчений М. І. Райський (1953) виділяє три етапи становлення судової медицини в Європі.

Перший етап - це поодинокі, а в XI-XIII ст. частіші залучення лікарів судовими владами до вирішення питань, які потребували медичних знань.

Другий етап - фіксація у Кодексі “Кароліна” (кримінальний кодекс Карла V, XVI ст.) положення щодо обов'язкової участі лікарів, за необхідності, у процесі судочинства.

Третій етап - це подальше набуття знань і досвіду, вироблення практичних навичок із узагальненням та систематизацією їх в окрему дисципліну - судову медицину

Визначення судової медицини

Так, за М. В. Поповим (1938 р.), судова медицина - це зібрання теоретичних і практичних даних про встановлення, виключення, оцінку дії різних видів зовнішнього насилля на організм, про смерть і нормальні посмертні процеси, медичну оцінку судових доказів і методи виконання судово-медичної експертизи.

М. І. Райський (1953 р.) розуміє під судовою медициною розділ медицини, розроблений стосовно правових норм про тілесну недоторканість громадян, їх права і обов'язки в класовій державі.

Визначення судової медицини

За М. І. Авдеєвим (1969 р.), суд. м-на є галуззю медицини, зміст якої складає вивчення і вирішення медичних і біологічних проблем, які найчастіше виникають у правовій практиці.

У сучасному тлумаченні суд. медицина - це галузь мед. науки, яка вивчає і розробляє питання медичного, біологічного і криміналістичного характеру для цілей правосуддя, законодавства та охорони здоров'я.

Свою роботу судові медики України регламентують:

1. “Основами законодавства України про охорону здоров'я”
2. Законом “Про судову експертизу”
3. Кримінальним кодексом
4. Кримінально-процесуальним кодексом
5. Цивільним кодексом
6. Цивільно-процесуальним кодексом

II. Правові і процесуальні основи судово-медичної експертизи

Судово-медична експертиза це:

застосування судово-медичних знань для вирішення питань, які виникають у практичній діяльності органів дізнання, слідства і суду (судово-медична експертиза, є одним із доказів у слідчому і судовому процесах).

Судово-медична експертиза

державна

вільна

Судово-медична експертиза призначається обов'язково для встановлення:

1. причини і категорії смерті;
2. характеру і тяжкості тілесних ушкоджень;
3. статевої зрілості у справах про злочини, передбачені ст. КПК України;
4. віку підозрюваної особи чи звинуваченого, якщо це має значення для вирішення питання про їх кримінальну відповідальність за відсутності відповідних документів про вік.

У плані практичного виконання розрізняють такі види судово-медичної експертизи:

первинну

додаткову

комплексна

комісійна

повторну

- При первинній експертизі здійснюється первинне, частіше одномоментне і кінцеве дослідження об'єкта з відповідним висновком експерта.
- Додаткова експертиза - коли після проведення первинної експертизи слідчий пропонує дати кінцеві висновки з урахуванням усіх матеріалів.
- Повторна експертиза проводиться в тих випадках, коли висновки первинної експертизи були необгрунтованими чи викликали сумнів у їх правильності, не задовольнили з будь-яких мотивів слідство чи суд, або якщо вони суперечать іншим доказам у справі.

- Комісійна експертиза за участю кількох експертів однієї спеціальності проводиться в найбільш складних випадках.
- Комплексна експертиза проводиться в одній справі групою спеціалістів різних галузей знань. (Наприклад в експертизі отруєнь беруть участь лікарі-клініцисти, судові хіміки, біологи, ботаніки та ін.)

III. Організація і структура судово-медичної служби в країні

Судово-медична експертиза проводиться в державних судово-медичних установах, які входять до системи органів охорони здоров'я.

Державна судово-медична служба представлена:

Міністерство охорони здоров'я України
головним судово-медичним експертом МОЗ України

обласними судово-медичними експертами;

міськими судово-медичними експертами

районним, міжрайонним судово-медичним експертом

один експерт на 110 000 міського населення чи на один або два і навіть три райони

Структура судово-медичної служби

Міністерство охорони здоров'я України

Головне бюро суд.- мед. експертизи МОЗ України

Бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я державних обласних адміністрацій

Міське бюро судово-медичної експертизи

Районе, міжрайоне відділення бюро судово-медичної експертизи

Обласне бюро судово-медичної експертизи має такі структурні підрозділи:

- 1) відділ судово-медичної експертизи трупів;
- 2) відділ судово-медичної експертизи живих осіб;
- 3) відділ чергових судово-медичних експертів;
- 4) відділ СМЕ речових доказів, який складається з:
 - а) відділення судово-медичної гістології;
 - б) відділення судово-медичної імунології;
 - в) відділення судово-медичної криміналістики;
 - г) відділення судово-медичної токсикології;
 - д) відділення судово-медичної цитології.
- 5) відділ комісійних судово-медичних експертиз;
- 7) міські (міст обласного підпорядкування) та районні (міжрайонні) відділення судово-медичної експертизи;

Відділ СМЕ речових доказів

а) відділення судово-медичної цитології

Судово-цитологічні експертизи проводяться з метою встановлення в слідах на речових доказах наявності клітин тканин людини, визначення їх видової, групової, статевої та органно-тканинної належності.

б) відділення судово-медичної гістології

Судово-гістологічні експертизи проводять з метою встановлення наявності та оцінки патологічних змін в організмі, які обумовлені ушкодженнями та захворюваннями, встановлення зажиттєвості та давності цих змін.

в) відділення судово-медичної імунології

Судово-імунологічні експертизи проводяться з метою встановлення наявності і групової належності об'єктів людського походження (крові, виділень, волосся, кісток тощо), встановлення батьківства, материнства, підміни дітей тощо

г) відділення судово-медичної криміналістики;

Експертизи у цих відділеннях проводяться з метою визначення знарядь травми, їх деформації та ідентифікації на підставі вивчення ушкоджень на тілі, одязі, взутті потерпілого, а також ототожнення особи, визначення природи та елементного складу мікрооб'єктів, слідів, накладень, а також реконструкції ситуації, за якої були нанесені ушкодження.

д) відділення судово-медичної токсикології;

Судово-токсикологічні експертизи виконуються з метою виявлення, ідентифікації, кількісного визначення або виключення отруйних, наркотичних, сильнодіючих речовин, продуктів їх перетворення, головним чином, в органах і біологічних рідинах організму людини, а також у фармпрепаратах, їжі, предметах тощо.

5. Об'єкти судово-медичної експертизи

Муміфікований труп

Об'єкти судово-медичної експертизи:

Живі особи

Речові докази

Трупи

Матеріали кримінальної або цивільної справи

Об'єкт: живі особи

(потерпілі, обвинувачувані й інші особи)

Приводами для експертизи живих осіб є:

- ушкодження і хвороби для встановлення характеру і ступеня тяжкості ушкоджень;
- стан здоров'я у випадках симуляції, дисимуляції, агравації штучних хвороб, калічення членів, необхідність установаження проценту стійкої втрати працездатності, зараження венеричними хворобами;
- статеві стани для встановлення статі, статевої недоторканості, статевої зрілості, родів, абортів, вагітності, репродуктивної здатності;
- статеві злочини для встановлення насильницького статевого акту, розпусних дій, мужолозтва, статевого акту з особою, яка не досягла статевої зрілості і т. ін.;

Об'єкт: трупи

На експертизу надходять:

- ❑ трупи осіб, які померли насильницькою смертю в результаті убивства, самогубства чи нещасного випадку, або при підозрі на таку смерть;
- ❑ трупи осіб, які померли раптово в лікувальних закладах при невстановленому діагнозі в першу добу їхнього перебування там;
- ❑ трупи невідомих осіб;
- ❑ трупи осіб, які померли в лікувальних закладах, у разі скарги родичів у органи прокуратури на неправильне лікування хворого;
- ❑ трупи новонароджених при підозрі на скоєння дітовбивства;
- ❑ розчленовані трупи і т. ін.;

Об'єкт: речові докази

Речові докази — це предмети чи сліди, які можуть служити для виявлення обставин справи, встановлення чи спростування кримінальної дії, виявлення суті того, що відбулося.

речові докази

```
graph TD; A[речові докази] --> B[об'єкти біологічного походження (слідви)]; A --> C[об'єкти небіологічного походження (одяг, знаряддя травми, транспортні засоби і т.д.)];
```

об'єкти біологічного походження (слідви)
(кров, сперма, волосся, слина, сеча, піт та жиропіт, кал, жіноче молоко, сліди запаху, кістки, органи та тканини і т.д.)

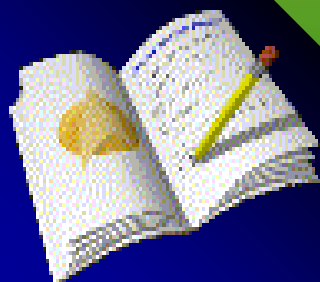
об'єкти небіологічного походження (одяг, знаряддя травми, транспортні засоби і т.д.)

Об'єкт: матеріали кримінальних і цивільних справ

- Суттєвим об'єктом експертизи можуть бути матеріали справ, коли слідчий чи суд надсилає експерту всю справу для вивчення і відповідей на поставлені запитання. Це застосовується в тих випадках, коли у справі зібрано багато різних медичних документів, чи є кілька, що суперечать один одному, експертних висновків, або експертиза розходиться з даними слідства і т. ін.

6. Документація судово-медичної експертизи

Документація судово-медичної експертизи

акт судово-медичного дослідження
(архів)

акт судово-медичного дослідження особи
(архів)

лікарське свідоцтво про смерть

**ВИСНОВОК
ЕКСПЕРТА**

думка спеціаліста

